

CEO

CENTRUM EDUKACJI OBYWATELSKIEJ

Patrz i zmieniaj

Scenariusz zajęć i materiały pomocnicze do filmu **Droga czerwonej lodówki**

Scenariusz zajęć autorstwa Michała Tragarza i Jędrzeja Witkowskiego.
Materiały pomocnicze autorstwa Natasy Stankovic.

www.ceo.org.pl/piz

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej i Biura Edukacji Miasta Stołecznego Warszawy. Treści przedstawione na stronie wyrażają poglądy realizatora projektu i nie mogą być utożsamiane z oficjalnym stanowiskiem sponsorów.

SCENARIUSZ ZAJĘĆ

Temat: Dostęp do edukacji w krajach Globalnego Południa

Czas trwania: 90 min.

Cele zajęć

Dla nauczyciela:

- Uczennice i uczniowie znają przyczyny i konsekwencje ograniczenia dzieciom prawa do nauki).
- Uczennice i uczniowie wiedzą, jakie działania należy podjąć, aby wpłynąć na poprawę dostępu do edukacji dzieci w środowisku lokalnym i w krajach Globalnego Południa.

Dla ucznia:

- Poznasz przyczyny i konsekwencje ograniczania dzieciom prawa do nauki.
- Dowiesz się, jakie działania możesz podjąć by wpłynąć na poprawę dostępu do edukacji dzieci w Polsce i w krajach Globalnego Południa.

NaCoBeZu:

- Wymienisz przynajmniej 3 przyczyny i 3 konsekwencje ograniczenia dzieciom prawa do nauki.
- Podasz przykład przynajmniej jednego działania społecznego, które możesz podjąć indywidualnie lub z grupą przyjaciół, by poprawić dostęp do nauki dzieciom w swoim środowisku lokalnym lub/i w krajach rozwijających się.

Pytanie kluczowe:

- Czy znasz kraj, w którym dzieci chcą chodzić do szkoły?

Metody pracy:

- burza mózgów
- rozmowa w parach
- śnieżna kula
- analiza SWOT.

Potrzebne materiały:

- kopie kart obserwacji filmu – dla każdej pary uczniów
- telewizor i odtwarzacz DVD lub komputer i rzutnik
- tablica i kreda lub flipchart i markery
- dla gimnazjum – kartki A4 z wizerunkiem ludzika dla każdej pary.

Metody pracy:

- burza mózgów
- dyskusja
- mini – wykład
- dla szkół ponadgimnazjalnych – praca w grupach.

Przebieg zajęć:

1. Zapytaj uczniów, czy lubią chodzić do szkoły, pozwól odpowiedzieć na pytanie ochotnikom. Następnie zapytaj, dlaczego chodzą do szkoły (w przypadku licealistów – dlaczego chcą iść na studia)? Zapisz ich odpowiedzi na tablicy lub flipcharcie.

(2 min.)

2. Zapowiedz film „Droga czerwonej lodówki”, poproś uczennice i uczniów o podzielenie się na pary; każdej parze wręcz kopię karty obserwacji. Poproś o zapisywanie odpowiedzi na pytania już w trakcie oglądania filmu.

(3 min.)

3. Projekcja filmu Droga czerwonej lodówki

(50 min.)

4. Po filmie daj grupie 2 minuty na przypomnienie sobie odpowiedzi, których udzielili na kartach obserwacji. Następnie podziel klasę na 4 lub 8 grup, zależnie od liczebności (nie więcej niż 5 osób w jednej grupie). Poproś każdą grupę o zebranie odpowiedzi na jedno z pytań i spisanie ich na dużej kartce papieru. Niech każda grupa przedstawi innym wyniki swojej pracy i naklei kartkę z odpowiedziami w widocznym miejscu.

(10 min.)

5. Przypomnij uczniom i uczennicom pytania zadane im przed filmem, przeczytaj głośno przyczyny dążenia do edukacji, które wcześniej podali. Spytaj, czy odnoszą się one także do sytuacji Hariego – bohatera filmu.

(3 min.)

6. Rozdaj wszystkim kartki A4 ze schematycznym rysunkiem ludzika. Po jednej stronie linii dzielącej ludzika na pół uczniowie wpisują swoje imię, a po drugiej imię Hariego - bohatera filmu. Zadaniem uczniów jest odpowiedzenie na poszczególne pytania przy określonych częściach ciała ludzika.

- głowa – O czym marzę? O czym marzy bohater filmu?
- ręce – Co mogę zrobić aby poprawić sytuację pracujących dzieci? Co robi Hari, aby poprawić swoją sytuację?
- brzuch – Co jest dla mnie najtrudniejsze w życiu? Co może być najtrudniejsze dla Hariego?
- nogi – Co się wydarzy w moim życiu w przyszłości? Co może się wydarzyć w życiu Hariego w przyszłości?

Powiedz, że wypełniając część dotyczącą bohatera filmu, uczniowie powinni postarać się wyobrazić sobie siebie na jego miejscu i na tej podstawie odpowiadać na pytania (treść filmu może być tutaj jedynie wskazówką). Odpowiedzi powinny mieć charakter możliwie zwięzły, hasłowy.

Gdy wszyscy skończą, poproś ochotników o odczytanie poszczególnych części swojego ludzika. Podsumuj krótko każdą część, pokazując podobieństwa pomiędzy bohaterem filmu i uczniami. Połóż nacisk na możliwości działania na rzecz pracujących dzieci.

(15 min.)

7. Powiedz, że problem dzieci przedwcześnie kończących edukację dotyka także Polski. Jeśli uczniowie wcześniej o tym nie napisali, spytaj, co mogą zrobić dla swoich rówieśników z tego samego miasta/regionu, którzy mają problemy z kontynuowaniem nauki (społeczne korepetycje, zbiórki podręczników, pomocy naukowych).

Przypomnij, że edukacja jest najlepszą drogą do wyrwania się z biedy, a poszerzenie dostępu do niej jest sposobem na rozwiązanie problemu pracy dzieci. Powiedz, że brak wykształcenia często łączy się z trudną sytuacją finansową i zjawiskiem dziedziczenia ubóstwa – ubogim rodzicom często trudniej zapewnić dziecku utrzymanie i edukację. W konsekwencji dzieci zaczynają pracę w młodym wieku, co utrudnia zdobycie wykształcenia i zmianę statusu społecznego. Potencjalnym rozwiązaniem tego problemu jest upowszechnienie darmowej edukacji.

(3 min.)

8. Na koniec krótko opowiedz o aktualnych losach Hariego, korzystając z informacji zawartych w materiałach pomocniczych.

(2 min.)

Dla szkół ponadgimnazjalnych:

Pierwszą część zajęć przeprowadź tak samo jak w wersji dla gimnazjum. Od punktu szóstego:

6. Spytaj, jakie problemy zostały poruszone w filmie – wyniki burzy mózgów zapisz na tablicy. Wśród propozycji powinien znaleźć się brak prawa do edukacji (możesz sformułować propozycje uczniów w następujący sposób: trudny dostęp do wykształcenia, konieczność pracy, aby móc się uczyć). Powiedz, że ta kwestia będzie tematem lekcji.

Wyłumacz, że zajmiecie się teraz trzema zagadnieniami, które warto rozważyć przy analizie każdego problemu: przyczynami zjawiska, jego skutkami, oraz sposobami rozwiązania problemu.

(5 min.)

7. Podziel uczniów i uczennice na trzy lub sześć grup, zależnie od liczebności klasy (maksymalnie po 5 osób w grupie). Zadaniem każdej z nich będzie zastanowienie się nad jednym z zagadnień:

- Przyczyny braku dostępu do edukacji;
- Skutki braku dostępu do edukacji;
- Co należy zrobić, aby rozwiązać ten problem.

Grupy powinny zapisać swoje odpowiedzi na dużych arkuszach papierów. Przeznacz na to od 5 do 8 minut.

Następnie poproś o zaprezentowanie wyników swojej pracy przez grupy zajmujące się przyczynami i skutkami zjawiska. Jeśli dwie grupy zajmowały się tym samym problemem, porównaj z uczniami zaproponowane przez obie grupy odpowiedzi. Po prezentacji każdej grupy, pozostali uczniowie mogą dodać to, czego zabrakło im w prezentacji koleżanek i kolegów. Wykorzystaj ten moment, by przy podsumowaniu zebrać razem najważniejsze pomysły, warto wprowadzić w tym miejscu pojęcie dziedziczenia ubóstwa.

(10 min.)

8. Poproś uczniów i uczennice zajmujących się pomysłami na działania o zaprezentowanie ich pracy. Zapytaj uczniów, co jeszcze ludzie tacy jak oni mogą zrobić, aby pomóc osobom z utrudnionym dostępem do edukacji. Wyniki burzy mózgów zapisz na tablicy.

Postaraj się zgromadzić jak najwięcej propozycji działań. Przypomnij, że problem dotyczy również ich rówieśników w Polsce, a wsparcie finansowe nie jest jedyną formą pomocy. Można także podejmować działania bezpośrednio (korepetycje, system opieki „starszy brat – starsza siostra”, zbiórki podręczników i przyborów szkolnych, lokalne stypendia). Zwróć uwagę, że aby wesprzeć dzieci pracujące w krajach rozwijających się można przekazać środki polskim lub zagranicznym organizacjom świadczącym im pomoc i fundującym stypendia. Warto również zainteresować się tym, czy korporacje, których produkty kupujemy (m.in. ubrania) nie wykorzystują pracy dzieci w fabrykach swoich dostawców (uczniowie i uczennice mogą napisać list do przedstawiciela firmy z pytaniem o tę kwestię).

Korzystając z tekstu Natasy Stankovic (materiały pomocnicze) wyjaśnij, dlaczego zatrudnianie dzieci-tragarzy nie musi być naganne i pod jakimi warunkami.

(5 min.)

9. Poproś, aby każdy powiedział sąsiadce lub sąsiadowi z ławki, jaka informacja z dzisiejszej lekcji była najbardziej zaskakująca.

(1 min.)

KARTA OBSERWACJI FILMU *DROGA CZERWONEJ LODÓWKI*

1) Jakie są warunki pracy dzieci – tragarzy w Nepalu?

2) Jakie niebezpieczeństwa, negatywne konsekwencje może mieć praca dziecka w zawodzie tragarza?

3) Co zmusiło bohatera filmu do takiej pracy?

4) Jakie są jego plany na przyszłość?

MATERIAŁY POMOCNICZE

Czym obecnie zajmuje się Hari? Czy ukończył szkołę? Czy spełniły się niektóre z jego marzeń?

Hari nie skończył jeszcze szkoły, został mu rok nauki. Przez ostatnie pół roku pobierał lekcje angielskiego. Niedawno wrócił z Katmandu, gdzie (z doskonałymi wynikami!) ukończył miesięczny kurs dla przewodników. Posiada teraz uprawnienia do pracy z turystami jako ich osobisty przewodnik, a nie jak dotychczas – tragarz. Wiąże się to z nowymi zadaniami: Hari opiekuje się turystami, stara się rozwiązywać trudności, na jakie napotykają na szlaku, pomaga w przypadku choroby, przygotowuje trasy marszu. Musi orientować się w stanie dróg, znać miejsca noclegu i ich ceny, ceny jedzenia itp.

Jest bardzo dumny z tytułu przewodnika, ponieważ zawsze marzył o takiej pracy. Również jego zarobki są aż trzykrotnie wyższe.

Wiele dzieci pracujących jako tragarze chciałoby zostać przewodnikami, ponieważ ta praca jest znacznie lżejsza i lepiej płatna. Niestety większość z nich nie jest w stanie zrealizować tego marzenia z powodu wysokich kosztów kursu przygotowującego do zawodu. Hari oszczędzał przez kilka lat, aby móc zapłacić za swój kurs.

Jeśli chodzi o marzenia Hariego, to jego nowa praca jest pierwszym wielkim krokiem do ich realizacji. Będzie teraz mógł zabierać turystów do swojej pięknej himalajskiej wioski – pomoże to w jej rozwoju. Jak wiadomo, ostatecznym, największym celem Hardego jest budowa szpitala w jego miejscowości. Nadal z wielką miłością i troską opiekuje się swoim ojcem.

System edukacji w Nepalu: czy istnieją tam szkoły publiczne (darmowe)? Ile wynosi czesne w szkołach prywatnych? Jaka to część przeciętnych zarobków? Jaki odsetek nepalskich dzieci uczęszcza do szkoły? Ile z nich jednocześnie pracuje?

System edukacji w Nepalu obejmuje kształcenie szkolne i wyższe. Kształcenie na poziomie szkoły obejmuje stopień podstawowy (klasy 1-5), odpowiednik gimnazjum (klasy 6-8) i szkoły średniej (klasy 9-10). Przewidywany wiek rozpoczęcia nauki to 6 lat.

W Nepalu istnieją szkoły publiczne, dofinansowywane przez rząd, i prywatne – finansowane ze środków prywatnych lub organizacji pozarządowych.

Istnieje też trzeci rodzaj szkół – prowadzonych przez grupy osób, którzy “uparli się” uczyć swoje dzieci. Nie otrzymują żadnego regularnego wsparcia finansowego. Zarządzają nimi przedstawiciele lokalnej społeczności, dlatego w pełni zasługują na nazwę “szkół społecznych”.

Nauka w szkołach prywatnych jest kosztowna i w związku z tym dostępna tylko dla elity. Większość z tych placówek prowadzi zajęcia z angielskiego i posiada na wyposażeniu komputery (i uczy dzieci posługiwania się nimi).

Szkoły publiczne i społeczne są bezpłatne, ale niestety jest ich za mało. Potencjalnych uczniów jest o wiele więcej niż miejsc w klasach.

Szczęśliwcy uczęszczają więc do szkół publicznych, reszta dzieci uczy się w placówkach prowadzonych przez organizacje pozarządowe lub wcale nie chodzi do szkoły. Tylko nielicznych stać na szkoły prywatne. Wysokość czesnego waha się w nich od 5 do 30 Euro za miesiąc, podczas gdy przeciętna roczna pensja w Nepalu wynosi mniej niż 150 Euro! (Nepal posiada dochód na głowę – per capita – 220 dolarów rocznie, a 45% populacji żyje za mniej niż dolara dziennie).

Mimo, że państwo zapewnia pulę miejsc w szkołach publicznych, a podręczniki dla dziewczynek i dzieci z dyskryminowanych grup etnicznych rozprowadzane są za darmo (w szkołach podstawowych), niektórzy rodzice wolą jednak posyłać dzieci od początku do szkół niepublicznych – nawet kosztem wyrzeczeń.

Szkoły prywatne są generalnie rzecz biorąc lepiej wyposażone i zarządzane, a ich uczniowie osiągają znacznie lepsze wyniki w egzaminach państwowych.

Standard różni się jednak znacząco w zależności od szkoły – z jednej strony doskonałe placówki prowadzone przez organizacje pozarządowe, fundacje lub pojedynczych wizjonerów, a z drugiej szkoły zarządzane w prywatnych domach lub blaszanych barakach „edukacyjne sklepiki”. W stolicy jest też jedna szkoła brytyjska i jedna amerykańska, które wprawdzie zostały stworzone na potrzeby dzieci zagranicznych dyplomatów, ale niedawno otwały drzwi także dla dzieci nepalskich.

Odsetek piśmiennych mieszkańców Nepalu wynosi 45,2 %, z czego 62,7% stanowią mężczyźni.

Dzieci stanowią jedną czwartą siły roboczej kraju. Prawie jedna trzecia nepalskich dzieci w wieku od 5 do 14 lat musi pracować. Spośród 1.7 miliona małych pracowników 0.9 miliona pracuje za darmo.

Wykonują ponad 80 różnych zawodów w rolnictwie, rzemiośle i przemyśle. Czasem pracują chałupniczo, zbierają złom czy szmaty, są też oczywiście tragarzami.

Jak dużym krajem jest Nepal? Gdzie leży? Jaki panuje tam system polityczny?

Nepal, oficjalnie: Federalna Demokratyczna Republika Nepalu, leży w południowej Azji, niema dostępu do morza. Graniczy od północy z Chinami, a od południa, wschodu i zachodu z Indiami. Wzdłuż granicy południowej ciągną się częściowo leśne, częściowo rolnicze tereny. Na północy i zachodzie leżą Himalaje – osiem najwyższych szczytów świata, na czele z Mount Everest (8.848m), znajduje się na terytorium Nepalu. Populacja Nepalu wynosi 29,519,114 (dane z lipca 2008). Tworzy ją ponad 60 kast i grup etnicznych, z których 86.2% wyznaje hinduizm, 7.8% buddyzm, a 3.8% islam. Do maja 2008 Nepal był królestwem, obecnie został republiką. Największym miastem jest stolica – Katmandu – licząca 1.000.000 mieszkańców. Oficjalnym językiem jest Nepali.

Dlaczego ludzie muszą pracować jako tragarze? Czy zwierzęta nie mogłyby przenosić tych ładunków? Jak długą drogę muszą przebywać? Na jakich wysokościach się poruszają? Ile zarabiają za jeden dzień pracy i co mogą kupić za dzienną pensję?

Istnieją dwa rodzaje dzieci-tragarzy: przenoszące towary na krótkich dystansach, pracujące na targowiskach czy przystankach autobusowych, oraz tragarze-długodystansowcy, noszący towary pomiędzy wioskami, pracujący sezonowo.

Tylko 26% dzieci-tragarzy chodzi do szkoły. 97% spośród tych, które nie uczęszczają do szkoły, chciałoby się uczyć, ale brakuje im na to środków.

Czas pracy wynosi przeciętnie 10 i pół godziny dziennie przez 6 dni w tygodniu. Ponieważ zapłata często zależy od wagi towaru, dzieci często dźwigają pakunki cięższe niż same ważą. Przeciętna waga ładunku wynosi 46 kg. Przenoszą różne towary: jedzenie, napoje, materiały budowlane, maszyny, lekarstwa, drewno, meble i mnóstwo innych.

Dodatkowo 66% dzieci-tragarzy pracuje też w inny sposób: na przydomowych polach uprawnych, wykonując prace chałupnicze itp.

Przeciętny miesięczny zarobek dziecka-tragarza wynosi 1,965 rupii (EUR22/USD31). Dochód całej nepalskiej rodziny to około 4,538 rupii (EUR51/USD72) miesięcznie.

Zwierzęta (przeważnie muły i konie) nie mogą przenosić wszystkich ładunków. Pakunek musi się nadawać do przytroczenia do ich grzbietu i nie może być od niego szerszy ani dłuższy. Poza tym wynajęcie lub utrzymywanie zwierząt jest kosztowne i większość mieszkańców wsi nie może sobie na to pozwolić. Zatrudnianie ludzi jest tańsze.

Tragarze noszący bagaże turystów wspinają się na wysokość 7.000 – 8.000 metrów n.p.m., a dzieci-tragarze na 5.500 metrów (co nadal jest ogromną wysokością). Muły i konie nie mogą chodzić po najwyższych górskich szlakach, drogi, po krótkich się poruszają, muszą być wystarczająco szerokie i niezbyt strome. Poza tym zwierzęta nie mogą wchodzić tam, gdzie nie ma dla nich pastwisk.

Co może poprawić sytuację dzieci w Nepalu? Co my możemy dla nich zrobić?

Jedź tam!

Kiedy przybędziesz na miejsce, wybierz się na wycieczkę w rejon Annapurny czy Mount Everest, aby zobaczyć najpiękniejszą przyrodę i najwyższe góry świata. Kiedy pójdiesz na szlak, będziesz musiał wynająć przewodnika i tragarzy (nie będziesz w stanie dźwigać własnych bagaży). Wiele dziewczynek i chłopców będzie oferować ci swoje usługi w noszeniu plecaków. Chociaż ich praca jest teoretycznie nielegalna, odmowa ich zatrudnienia nie poprawi ich sytuacji. One muszą pracować. Jeśli ty ich nie wynajmiesz, pójdą do kogoś innego i będą musiały dźwigać znacznie większe ciężary.

Problem pracy dzieci nie jest czarno-biały. Jeśli zabroni się dzieciom pracować, pogorszy się jeszcze już i tak trudną ich sytuację. A więc – zatrudnij dzieci-tragarzy, ale daj im do noszenia nie więcej niż 8 do 10 kilogramów. Wynajmij więcej osób i podziel ładunek między nich – także między dziewczynki.

Zapłać im uczciwie! Daj im sute napiwki – koniecznie bezpośrednio, a nie przewodnikom, którzy lubią zatrzymywać je dla siebie.

Bądź przyjacielski dla tragarzy, pytaj ich o ich życie, edukację, podkreślaj, jak ważne jest wykształcenie. Upewnij się, że mają właściwe ubranie i buty do chodzenia po górach – nie mogą iść w kłapkach! Pilnuj, żeby mieli wystarczająco dużo przerw i aby jedli porządnie.

Jeśli na razie nie wybierasz się do Nepalu, opowiadaj znajomym i rodzinie jak najwięcej o problemach jego mieszkańców, uczulaj ich na problemy. To też jest ważne!